(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

NİKOLAY RİMSKİ KORSAKOV' UN "FLIGHT OF THE BUMBLEBEE" ADLI ESERİNİN PARMAK POZİSYONLARI AÇISINDAN KABAK KEMANEYE UYARLANMASI

Öğr.Gör. Erkan YOLDAŞ, erkanyoldas@ardahan.edu.tr*

ÖZ

Türk Halk Müziği'nin yaylı çalgılar sınıfının tek örneği olarak kabul edilen ve yaklaşık olarak üç buçuk oktav'a yakın geniş bir ses sahasına sahip olan kabak kemane, milli sazlarımız arasında oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir. Uluslararası yaylı sazlarda kullanılan birçok teknik, hem yaylı hem de perdesiz bir enstrüman olması dolayısıyla kabak kemane enstrümanına da uygulanabilir. Ancak çalgıya aktarılacak olan birçok teknik, sazın yapısına göre düzenlenerek en doğru şekilde uyarlanması gerekmektedir. Öncelikle kabak kemanenin akort sistemlerinden biri olan ancak günümüzde birçok icracı tarafından pek kullanılmayan, pesten tize doğru 5-5-4 yani sol-re-la-re sistemi ile akort edilip pozisyon açısından ses sahasının genişletilmesi, icra edilecek eser yönünden önem taşımaktadır. Dünya çapında birçok değişik enstrüman'a uyarlanmış Klasik Batı Müziğinde teknik ve ajilite bakımından üst düzey bir eser olarak kabul edilen Rus besteci Nikolay Rimski Korsakov tarafından bestelenmiş olan 'flight of the bumblebee' adlı eser kabak kemanenin 5-5-4 akort sistemine göre eserin parmak pozisyonları tarafımca tespit edilmiş olup nota üzerinde numaralandırmalar ile gösterilmiştir. Bu çalışma böylesine önemli bir çalgının uluslararası müzik platformunda tanınması ve yeni nesil kabak kemane icracıları için merak uyandırması açısından önem taşımaktadır. Çalışmada, kaynak tarama ve eser analizi gibi nitel yöntemler kullanılmıstır.

Anahtar Kelimeler: Kabak Kemane, Klasik Batı Müziği, Türk Halk Müziği, Müzikal İcra Uyarlaması.

THE ADAPTATION OF NIKOLAY RIMSKI KORSAKOV'S "FLIGHT OF THE BUMBLEBEE" TO THE KABAK KEMANE IN TERMS OF FINGER POSITIONS

ABSTRACT

The kabak kemane, which is accepted as the only example of the stringed instrument category of Turkish Folk Music and has a wide sound range that is close to approximately three a half octaves, constitutes a very important place among our national instruments. Many techniques used in international string instruments can be applied to the kabak kemane instrument as it is both a stringed and fretless instrument. However, many techniques to be transferred to the instrument need to be by arranging according to the structure of the instrument and they should be adapted in the most accurate way. First of all, it is crucial in terms of the piece to be performed by the kabak kemane to expand its sound range through tuning 5-5-4, i.e. sol-re-la-re system, from pest to treble, which is not used much by many performers today. Composed by Russian composer Nikolay Rimski Korsakov and considered as a challenging piece in terms of technique and ajilite in Classical Western Music, the piece "flight of the bumblebee " is adapted to many different instruments around the world. The finger positions of the work have been determined by me according to the 5-5-4 tuning system of the kabak kemane and are demonstrated with numbering on the note. This study is important in terms of the recognition of such an important instrument in the international music platform and arousing curiosity for the new generation of kabak kemane players. In the study, it were used qualitative methods such as source scanning and artifact analysis.

Keywords: Kabak Kemane, Classical Western Music, Turkish Folk Music, Adaptation of Musical Performance

Araştırma Makalesi Sayfa Sayısı: 359-371

Makale Geliş Tarihi: 15.01.2021 Makale Kabul Tarihi:25.02.2021

359

^{*} Ardahan Üniversitesi Müzik Bölümü. ORCİD: 0000-0002-9040-0096

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

1. Giriş

Bilindiği üzere, evrensel müzikte birçok enstrümantal formda eser bestelenmiş olup bu eserler bestecileri tarafından ya solo bir enstrüman için ya da çok sesli bir orkestra tarafından seslendirilmek üzere oluşturulmuştur.

Nikolay Rimski Korsakov 19. yüzyılın en büyük orkestrasyon ustalarından biridir. Besteci, orkestra çalgılarının tınılarını incelemiş ve güçlü orkestrasyon bilgisi içeren yapıtlar bestelemiştir. Ayrıca enstrümanların birbiriyle uyumunun sonuçlarını irdeleyen "Orkestrasyon Tekniğinin Prensipleri" adlı bir de kitap yazmıştır (Feridunoğlu, 2004: 131).

Ele aldığı temalar genellikle aydınlık ve neşeli, bazen rüzgârlı ve gürültülü, bazen de pastoral incelikler taşır. Armonileri özgündür. Yer yer Rus kilise makamlarından yararlanmıştır. Müziği göz kamaştırıcı renklerle süslenmiş bir resim niteliğindedir. Orkestralamada yeni ve parlak efektler yaratan ve bu alanda yeteneğini kanıtlayan Korsakov'un müziği, Rus müziğinin özelliklerinden olan melankolik eğilimlerden uzaktır (Say, 2010: 439).

Nikolay Rimski Korsakov; birçok senfonik suit, üvertür, konçerto, serenat ve operalar bestelemiştir. Orkestral bir konçerto parçası olarak "flight of the bumblebee" adlı eseri Korsakov'un, "Çar Saltan'ın Öyküsü" adlı operasının üçüncü perdesini kapatan müziktir. Ajilite *yönünden ve teknik bakımdan oldukça ustalık ve hakimiyet gerektiren bir eser olduğundan dolayı enstrümanistler tarafından oldukça ilgi görmüş ve birçok farklı enstrüman ile seslendirilerek rekor denemelerinde bulunulmuştur. Örneğin; Türkiye'nin en genç keman virtüözü olarak anılan Muhammed Yıldırır 2015 yılında ''flight of the bumblebee'' adlı eseri 37.84 saniyede seslendirerek yeni bir dünya rekoruna imza atmıştır. Bu rekor denemesi guinness tarafından kayıt altına alınmıştır.

Klasik Batı Müziği formunda bestelenmiş olan bu eserin Türk Halk Müziği çalgılarından olan kabak kemaneye uyarlanması açısından çeşitli parmak pozisyonları çalgının 5-5-4 akort sistemine göre uyarlanmış ve en verimli şekilde icra edilebilirliği hususu aşağıdaki kısımlarda gösterilmiştir.

2. Kabak Kemanenin Tarihçesi

Kabak kemane, Türk Halk Müziği'ndeki telli, yaylı ve deri kapaklı sazların tek örneğidir. Menşei Orta Asya'ya dayanmaktadır. Kabak kemane, Türkiye'de özellikle Batı Anadolu'da Ege Bölgesi'nde) yaygın olarak kullanılan bir sazdır. Kabak, kabak kemane, rebap (Güneydoğu Anadolu'da rubaba, Hatay yöresinde hegit) ve ıklığ gibi adlar ile bilinmektedir. Orta Asya

-

^{*} Ajilite: Entrümanın hızlı ve seri olarak çalınması anlamına gelmektedir.

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Türkmenlerinin Gijek adını verdiği ve Azerbaycan halk müziğinde Kemança adıyla kullanılan çalgı da aynı köktendir. Gövdesi kabak veya hindistan cevizi, göğsü deri, iki veya üç telli olan bir halk çalgısıdır (https://tr.wikipedia.org/wiki/Kabak_kemane).

İlk Türkler avlanmak veya savaşmak için kullandıkları " ok " un yaydan fırlarken çıkardığı sesten esinlenmişler ve bunu bir çalgı gibi kullanmışlardır. Zamanla bunu bir çalgı olarak geliştirmişler, silahın yay kısmına oyma ağaçtan veya su kabağından bir gövde eklemişler, arşe olarak kullandıkları " ok " a at kılları takarak çalgının arşesine "ok", "Ik", "Yık" çalgıya da "Okluğ", "Iklığ", "Iklık", gibi çeşitli isimler vermişlerdir(Gazimihal, 1958:5–6–7).

"Iklığ" adı Türk toplumlarının dillerine has bir kelimedir. Türk toplumunun tarihte yakın ilişkilerde bulunduğu ve komşuluk yaptığı Çin, Fars, Hint, Arap ve İskandinav ülkelerinin dillerinde böyle bir kelimenin varlığına rastlanmamıştır (Gazimihal, 1958:7). Türkler çalgıyı bulduklarında çalgının tellerini önce at kılından, daha sonrada bağırsak kirişten yapmışlardır. "Ok" adını verdikleri yayda da aynı şekilde at kılları kullanmışlardır (Kafesoğlu, 1984:207).

3. Uyarlamaya İlişkin Tanımlar

Bütün yaylı çalgılarda olduğu gibi kabak kemane icrasında da baş parmak hariç diğer dört parmak kullanılmaktadır. Aşağıda rakamlar ile kodlanmış olan parmak pozisyon numaraları notaların üzerinde gösterilmiştir. Eser icrası esnasında teknik açıdan bir parmak pozisyonu geçici olarak başka bir parmak pozisyonunun yerine kullanılabilmektedir. Bu parmak pozisyonları notalar üzerinde numaralandırma ile belirtilmiştir. Aşağıdaki numaralandırma uluslararası çapta bütün yaylı çalgılar için geçerlidir.

- 1 İşaret parmağı
- 2 Orta parmak
- 3 Yüzük parmağı
- 4 Serçe parmağı
- **0** Boş tel

Allegro Vivace: Tez canlı, uçar gibi bir çabuklukta (metronom değeri: 152).

Con Sordino: Besteciler tarafından belirtilen yerlerde yaylı sazlara takılan ve yine işaret ettiği yerlerde çıkarılan, seslerin volume ve tonunu (azaltarak) değiştiren malzemeyi kullanarak çalma işareti.

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Ponticello: Yaylı çalgıların eşiği.

Ordinario: Orta bir tempoda, bölünmüş (orkestral veya vokal müzikte kullanılan) bir terim.

Pizzicato: Yay kullanılmadan, telin parmak kullanılarak çekilmesi yöentemiyle ses elde edilmesi tekniğidir.

Vibrato: "Vibrato titreşim anlamına gelir. Basılı bulunan parmağın konumunu değiştirmeden ilerigeri salınım yapılmasıyla vibrato oluşur. Vibrato tekniğinde amaç basılan sesin frekansını değiştirmek değil, süsleme yapmaktır."(Oran, 2004: 134).

Soltato: İtalyanca da bir tek anlamına gelmektedir.

Poco acellec: Yavaş yavaş hızlanarak anlamına gelmektedir.

Arco: Yay anlamına gelir. Keman yayı, viyola yayı vb... Yayla çalınacağını işaret eder.

Şekil 1. FLIGHT OF THE BUMBLEBEE (YABAN ARISININ UÇUŞU)

Eserin parmak pozisyonları kabak kemanenin 5-5-4'lü akort sistemine göre tarafımca uyarlanmıştır. Kabak kemanenin akort sistemi bilindiği üzere pesten tize doğru 4-5-4 ya da 5-5-4'lü aralıklardan oluşmaktadır. Ancak pes tarafta daha fazla bir ses sahası elde edilmesi için akort sistemini pesten tize doğru 5-5-4 yani sol-re-la-re şeklinde akortlamak daha fazla pozisyon çalma imkânı sağlayacaktır. Eserin büyük bir kısmı kromatik dizilerden oluşmasından dolayı bu eseri çalışmadan önce ilk aşamada parmakların esneklik kazanması açısından çeşitli kromatik etütler zorluk seviyesine göre kademeli olarak arttırılarak çalışılmalıdır. Eserin giriş kısmı Allegro Vivace başlığı taşır. Yani tez canlı, uçar gibi bir çabuklukta icra etmemiz gerekmektedir. İlk

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

etapta oldukça düşük metronomda ve kısım kısım çalışılması tavsiye edilmektedir. Kabak kemanede alt tel 4'lü olarak akortlandığı için ilk ölçüdeki mi notasını seslendirmek için 6. pozisyona geçilerek 3. parmakla başlamamız entonasyon* açısından oldukça önem arz etmektedir. 5 ve 6. ölçüdeki mi perdesi 2. parmakla, 7. ölçüdeki mi perdesi ise sol telinde birinci pozisyona çıkılarak 4. parmakla basılmalıdır. 9. ölçüdeki re bemol notasına hangi parmakla basacağımız konusunda iki alternatifimiz bulunmaktadır. Re bemol perdesine ya birinci ya da ikinci parmak ile basılabilir. Numaralandırma üzerinde parantez içinde belirtilmiştir.

19. ölçüde re teli üzerinde bulunan la perdesine 2. pozisyon ile geçilerek 3. parmak ile basılmalı ve ardından gelen sol, sol diyez perdelerine 1 ve 2. parmak gelecek şekilde pozisyon oluşturulmalıdır. 23. ölçüdeki ilk onaltılık nota olan la perdesinden sonra atik bir şekilde pes tarafta bulunan la perdesine 2. parmak ile atlanmalı ve daha sonra 24 ve 26. ölçü ponticello yay tekniği ile yani çalgının eşiğine doğru yay hareketleri ile seslendirilmelidir. İki ponticello arasında bulunan 23. ölçüye gelindiğinde ordinario tekniği kullanılarak yani detaşe (bölünmüş yay) şeklinde yay çekilmelidir. 29. ölçüdeki 2-1-2-3 parmak geçişlerine hakmiyet sağlamak açısından ilk etapta onaltılık notaları parçalara bölerek sürekli tekrar etmek gerekmektedir. 30. ölçüde crescendo* (cresc.) yani ses yüksekliğini kademe kademe arttırarak devam edilmeli ve onaltılık natürel re notasına kadar 1-2-1-2-1-2 parmak pozisyon geçişlerinde, parmaklara ajilite kazandırmak açısından ilk etapta düşük metronomda etüt edilerek çalışılması faydalı olacaktır.

-

^{*} Entonasyon: bir müzisyenin sesi yönlendirme ve tonlama becerisidir. İngilizce "intonation" sözcüğüne dayanmaktadır.

^{*} Crescendo: Ses yüksekliğinin kademe kademe artması.

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

...

Şekil 3.

31. ölçüde sol teli üzerinde bulunan re perdesine üçüncü pozisyon konumu oluşturularak 3. parmak ile basılmalı ve hemen ardından mi bemol perdesine 4. parmak, do diyez perdesine ise 2. parmak gelecek şekilde pozisyon oluşturulmasına özenle dikkat edilmelidir. 37. ölçüde hem mi bemol hem de mi natürel perdelerine 1. parmak hamlesi yapılmalıdır. 42. ölçüde 1-2-1-2-1-2 parmak pozisyonları bolca etüt edilmeli ve öncelikli olarak düşük metronomda çalışılmalıdır. 44. ölçüdeki la bemol perdesi için 4. parmak basılarak son onaltılık nota olan fa natürel perdesine 1. parmak gelecek şekilde parmak pozisyonu oluşturulmalıdır.

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

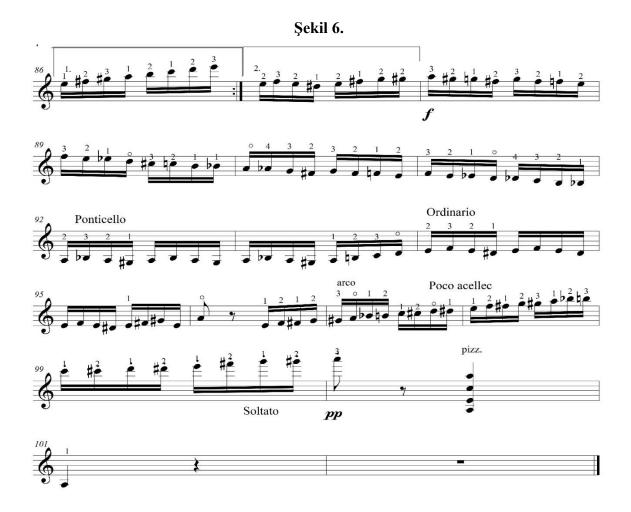
45. ölçüden 48. ölçü de dahil olmak üzere ponticello şeklinde köprüye yakın yay çekilerek seslendirilmelidir. 51. ölçüden 55. ölçüye kadar pizzicato tekniğiyle çalınmalıdır. ''pizz'' kısaltması ile belirtilen pizzicato, elin herhangi bir parmağıyla (tavsiye edilen işaret parmağı) çalmak anlamına gelir. Ancak bazen icracı sol elini kullanarak da çalabilir. Bu durum 56. ölçüde mi notası üzerinde "+" işareti ile gösterilmiştir. Üzerinde artı (+) işareti olan mi notası sol elin 3. parmağı ile çekilerek çalınmalıdır. Aynı durum 58. ölçüdeki re teli üzerinde bulunan mi perdesi için de geçerlidir. **Şekil 5.**

71. ölçüde re teli üzerinde bulunan la perdesine üçüncü pozisyon ile geçilip 3. parmak gelecek şekilde pozisyon alınmalı ve son iki onaltılık olan fa natürel ve mi perdelerine 1. parmak gelecek şekilde pozisyon oluşturulmalıdır. 72. ölçünün ikinci onaltılık notası olan fa diyez perdesinden hemen sonra 1.parmak getirilerek devam edilmelidir. 73. ölçüdeki parmak pozisyonları 3-2-1-2 ve 1-2-1-2 olacak şekilde ayarlanmalıdır. Eserin en hâkimiyet gerektiren kısımlarından biri olan 74. ölçüdeki 3-1-2-3-2-3-2-2 parmak pozisyonları il etapta parçalara bölünerek düşük metronomda çokça etüt edilmelidir. 79. ölçünün ilk notası olan sekizlik mi perdesinden atik bir şekilde pesteki re teli üzerinde bulunan sol diyez perdesine 4. parmak ile atlanmalıdır. Kabak

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

kemanenin diz üstünde çalınmasından ve sabit durmamasından dolayı bu iki nota arasındaki atlayış oldukça esnek bir hareket ve iyi bir denge gerektirmektedir.

86. ölçünün üçüncü onaltılık notası olan sol diyez perdesinin hemen ardından dördüncü pozisyona geçilmeli ve la perdesine birinci parmak gelecek şekilde pozisyon oluşturulmalıdır. 87. ölçünün altıncı onaltılık notası olan fa diyez perdesine birinci parmak gelecek şekilde pozisyon alınıp hemen ardından gelen sol ve sol diyez perdelerine ise 2. parmak gelecek şekilde geçilmelidir. 88. ölçünün üçüncü ve yedinci onaltılık notaları olan natürel sol ve fa perdelerinden sonra 2. parmak pozisyonu gelecek şekilde ayarlanmalıdır. 91. ölçünün son onaltılık notası olan si bemol perdesine 1. parmak denk geldiğinden dolayı la perdesine 2. parmak ile geçilip 93. ölçünün beşinci onaltılık notası olan la perdesine ise 1. parmak gelecek şekilde pozisyon oluşturulmasına önemle dikkat edilmelidir. 94. ölçüye kadar ponticello şeklinde sürdürülerek 94. ölçüde ilk onaltılık nota olan mi perdesine 2. parmak gelecek şekilde pozisyon oluşturulup, ordinario tekniğine dönülmelidir. 95. ölçünün beşinci onaltılık notası olan mi perdesine 1.

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

parmak gelecek şekilde geçilmesine dikkat edilmelidir. 96. ölçüde bulunan la perdesi açık pozisyonda seslendirilerek ardıdan gelen onaltılık notalar için 1-2-1-2- parmak pozisyon geçişi sağlanmalıdır. Bir önceki ölçünün son onaltılık notası olan sol perdesine ikinci parmak pozisyonu ile geçildiği için ardından gelen 97. ölçünün ilk notası olan sol diyez perdesine 3. parmak gelecek şekilde pozisyon oluşturulmalıdır. 98. ölçüde 1-2-1-2-3 parmak pozisyonlarından sonra dördüncü pozisyona çıkılarak la perdesine 1. parmak ile geçilmesi ve ardından gelen 1-2-3-1-2-1-2-1-2-3 parmak pozisyon numaralarına uyulması entonasyon açısından oldukça önem arz etmektedir. 100. ölçünün son dörtlüğünde bulunan akorun sadece en tiz notası olan la perdesi pizzicato tekniğiyle seslendirilip, 101. ölçüde en pes tel üzerinde bulunan la perdesine 1. parmak pozisyonu gelecek şekilde eser sonlandırılmalıdır.

SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, Türk Müziği'nin en önemli çalgılarından biri olan kabak kemanenin ses sahasının ne kadar geniş olduğunu göstermek ve farklı müzik formlarında bestelenmiş olan eserlerin de bu çalgıyla icra edilebilirliğini ortaya koymaktır.

Gerek geleneksel Türk çalgılarımızın icrâ kabiliyetlerini göstermek gerekse bu çalgıların özelliklerini geliştirmek amacıyla çeşitli denemelerin ve uyarlamaların yapılması, Türk Müziği icra ufkunu artıracaktır. Bu yöndeki çalışmalar, Türk Müziği'nin ve/veya Türk çalgılarının evrensel boyutta kabul edilmesini ve dinlenmesini sağlayacaktır. Günümüz müzikoloji anlayışında Türk Müziği gibi büyük bir geçmişe ve birikime sahip bir temel türün etnomüzikoloji çerçevesinde değerlendirmeye alınması, bu anlamda evrensel değil etnik öğelere dayandığı şeklindeki algısal dayatmanın varlığı; çalgılarımızın geliştirilmesinin veya uyarlama vb. yollarla icra kabiliyetlerinin ortaya çıkarılmasının önemini göstermektedir.

Bu amaçla Klasik Batı Müziği'nde teknik ve ajilite bakımından üst düzey bir eser olarak kabul edilen, Rus besteci Nikolay Rimski Korsakov tarafından bestelenmiş olan '*'flight of the bumblebee''* adlı eser kabak kemane çalgısı için uyarlanmış ve böylece bu geleneksel çalgının icrâ kabiliyeti, dolayısıyla Türk Müziği icrâ tekniğinin boyutu ortaya konulmuştur.

Çeşitli müzik formlarında bestelenmiş olan eserlerin kabak kemane ile icra edilebilmesi için tavsiye ettiğimiz pesten tize doğru 5-5-4 yani sol-re-la-re akort sistemi kullanılarak çalgının ses sahasının arttırılması ve daha çok pozisyon çalabilme imkanı sağlaması açısından önemlidir.

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

KAYNAKCA

Feridunoğlu, L. (2004), Müziğe Giden Yol, İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Gazimihal, M. R. 1958, Asya ve Anadolu Kaynaklarında İkliğ, Ankara: Ses ve Tel Yayınları.

Kafesoğlu, İ. 1984, Türk Milli Kültürü, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Oran, A. (2004). Keman Metodu, İstanbul: Gökhan Matbaacılık.

Say, A., (1995-2010). Müzik Tarihi. (2. Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

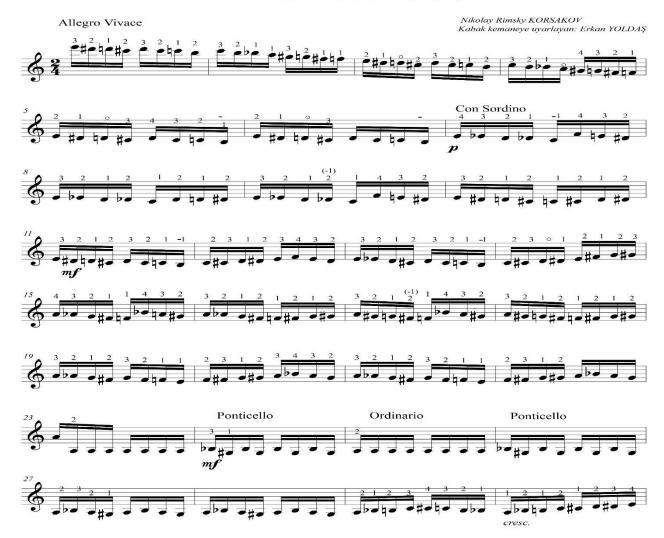
https://tr.wikipedia.org/wiki/Kabak_kemane#:~:text=Kabak%20kemane%2C%20T%C3%BCrk%20Halk%20M%C3%BCzi%C4%9Fi,yayg%C4%B1n%20olarak%20kullan%C4%B1lan%20bir%20sazd%C4%B1r. (Erişim Tarihi: 18.12.2020)

http://www.mustafaavsar.com/tr/wp-content/uploads/2016/10/m%C3%BCzikte-kullan%C4%B1lan-tempo-dinamik-ve-ifade-terimleri.pdf (Erişim Tarihi: 11.12.2020)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kabak_kemane (Erişim Tarihi: 11.12.2020)

EKLER

FLİGHT OF THE BUMBLEBEE (YABAN ARISININ UÇUŞU)

Uluslararası **Anadolu** Sosyal Bilimler Dergisi (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

(akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

Uluslararası **Anadolu** Sosyal Bilimler Dergisi (akademik, hakemli, indexli, uluslararası dergi)

